

דף שבועי

בס"ד

פרשת כי תבוא, תשפ"ד, מספר 1587

"לְמַנְצַחַ עַל הַשְּׁמִינִית מְזִמּוֹר לְדָוָד" – מדוע חגי תשרי מאוחרים כל כך השנה?

גדי איידלהייט

חמה (235=7+19*12). השאלה הנובעת מכך היא מתי בדיוק להוסיף חודשים אלו.

בלוח העברי של ימינו נקבע הכלל גוח-אדזט;

לפיו, מעברים את השנים 6 3 8 11 14 17 19 במחזור. שימו לב ששנים 8 ו-19 מתעברות שנתיים לאחר השנה הקודמת (כלומר רק שנה אחת פשוטה ביניהן), אולם השנה השמינית מיוחדת בכך שהיא מתעברת אחרי שני עיבורים בהפרש של שלוש שנים, ואילו השנה ה-19 מתעברת אחרי שלושה עיבורים בהפרשים של שלוש שנים. בכך הופכת השנה השמינית להיות מיוחדת.

יעקב לוינגר כתב רבות על השאלה בדבר אפשרויות העיבור השונות (למשל גוט-אדזט), ומדוע נבחרה דווקא שיטה זו ומהו הכלל העומד מאחוריה. בספרו החשוב "על השמינית" שנכתב לפני 38 שנים, לקראת שנת התשמ"ו, הוא מאריך רבות בהצדקת מחזור עיבור זה. לדבריו, כלל זה הוא תוצאה ישירה ומיידית של מימרה בתלמוד, אם כי רק לפי פרשנות מסוימת שלה. בפרטי הפרטים רבו מאוד דעות הראשונים ואכמ"ל.

המימרה מובאת במסכת ראש השנה כא ע"א:

שלח ליה רב הונא בר אבין לרבא כד חזית דמשכה תקופת טבת עד שיתסר (16) בניסן עברה לה היא שתא ולא תחוש לה דכתיב (דב' טז:א) "שמור את חדש האביב", שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן.

המחלוקות הרבות נובעות מהאפשרויות השונות לפרש את כוונת הביטויים "תקופת טבת" "16 בניסן" ו"לא תחוש". אולם לפי ההבנה כי התקופה היא תקופת רב אדא ולא התקופה האסטרונומית המדויקת, ו-16 בניסן אינו תאריך בחודש, אלא מרחק מעת לעת ממולד ניסן, יוצא שרק אם תקופת ניסן מתחילה אחר ט"ז בניסן (ולא ט"ו או י"ד), יש לעבר את השנה. לכלל זה גם סברה טובה והיא, החשיבות של שמירת יום הנפת העומר, האביב, בחודש האביב. כלומר, קורבן הפסח וחג המצות יכולים לחול בימיה האחרונים של תקופת טבת, אבל יום ההנף חייב להיות כבר בתקופת ניסן.

לכן, גם בשנה שחולפת, שנת התשפ"ד, שבה נראה שאפשר היה שלא לעבר את השנה, ופסח היה

אנו לקראת סיומה של שנת התשפ"ד וזו הזדמנות לכתוב על היותה השנה השמינית במחזור העיבור, ומדוע בשל כך החגים מאוחרים בלוח הלועזי. לפני כן נביא את הרקע הנדרש בענייני הלוח העברי.

כזכור, לוח השנה העברי מבוסס על הירח, אולם נדרשת הקפדה ותיאום בינו ובין הלוח השמשי, כפי שכתוב: "אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֵר תִּשְׁמֵר שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת כְּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי בּוֹ יֵצְאֶת מִמִּצְרַיִם וְלֹא יֵרְאוּ פְּנֵי רִיקָם" (שמ' כג:טו). ציווי זה חוזר שוב בפרשות כי-תשא וראה.

חודש האביב במשמעותו המקורית בתורה, הוא תאריך חקלאי שבו השעורה מגיעה למצב הבשלה של "אביב", והדרישה היא לא לחוג את חג הפסח מוקדם מדי, אלא רק כאשר יש שעורה במצב גידול מתקדם מספיק שאפשר להביא ממנה את קורבן העומר ביום הנף, יום ט"ז בניסן.

מאחר שאורכם של 12 חודשי לבנה קצר מאורכה של שנת חמה, הרי שללא עיבור השנה, כלומר הוספת חודש פעם בכמה שנים, יחול חג הפסח מוקדם מדי, ולא יתאפשר להביא עומר, שכן הוא טרם גדל. בזמן שנהגו להביא את העומר, ולקדש את החודש לפי הראייה, כלל זה היה החשוב ביותר לעיבור השנה; אם אין אביב אין איך להביא את קורבן העומר. בתלמוד מופיעים כללים נוספים, המפורטים ברובם בפרק א' במסכת סנהדרין.

בתקופת החלפת הלוח מלוח המבוסס על ראייה ועל המצב המטאורולוגי/חקלאי בפועל, ללוח המבוסס על חשבון, כזה שאפשר לעשות גם לשנים ארוכות קדימה, שבהן לא תיתכן, כמובן, ידיעה מראש של המציאות החקלאית, נעשה מעבר להתבססות על נתונים אסטרונומיים. חודש האביב הפך להיות מועד במשמעות אסטרונומית של תקופת ניסן שמתחילה ביום השוויון האביבי.

מאות שנים קודם להחלפת הלוח זיהה התוכן היווני מטון את המחזור הקרוי על שמו, ובו 235 חודשי לבנה שאורכם זהה בקירוב גבוה ל-19 שנות חמה. מכאן יוצא שעל מנת לתאם בין הלוח השמשי ללוח הירחי, יש להוסיף 7 חודשי לבנה בכל 19 שנות

* גדי איידלהייט, גבעת שמואל. gadieide@yahoo.com

